

ปีกความฝัน

การหลบหนีความจริงที่แสนโหดร้ายไปสู่โลกแห่งความฝัน

คำรพ ทันศรี *

ปีกความฝัน เป็นนวนิยายเล่มล่าสุดของ นิพพานฯ ที่ได้ รับรางวัลนวนิยายดีเด่นในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ปี 2535 หลังจากที่เคยได้รับรางวัลนี้จากนามปากกาเดียวกันมาแล้วจาก เรื่อง **ผีเสื้อและดอกไม้** เมื่อปี 2521 นวนิยายเรื่อง **ปีกความฝัน** นี้ ในบันทึกผู้เขียนนิพพานฯแล้วว่า สิ่งที่จุดประกายความคิดในการสร้างสรรค์เรื่องนี้คือ เขาได้พบชายชราโรคเรื้อนและหญิงเสียสติพร้อมลูกชาย ที่ได้แสดงเจตจำนงว่า “เล่าเรื่องของฉันให้คนอื่นฟังบ้างสิ” ส่วนหนึ่งของนวนิยายเรื่องนี้จึงเป็นประสบการณ์จริงที่นิพพานฯได้ประสบมาผนวกเข้ากับจินตนาการ สิ่งที่ถูกแต่งให้มีความสนใจมากที่สุดคือ การทำความเข้าใจกับสภาพจิตใจของมนุษย์ที่เป็นตัวละครของเขา อันเกี่ยวเนื่องมาจากอาการทางจิตที่ทำให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ที่ไม่ใช่ของคนปกติทั่วไป

มุมมองเรื่องนี้แสดงผ่านทวน เด็กน้อยวัย 7 ขวบ ผู้ประสบเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวเองและแม่ของเขาคิดและโลกทัศน์ในเรื่องจึงเป็นของทวนที่นำพาไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางจิต อันเนื่องมาจากความทุกข์ที่เกิดขึ้นอย่างซ้ำซ้อนต่อเนื่องจนทนไม่ได้ เปลี่ยนสภาพของเด็กที่แต่เดิมมองโลกในแง่ดี มีสัมพันธภาพที่ดีกับคนอื่น กลายเป็นปฏิบัติต่อโลกและความเป็นจริง จนมีสภาพที่จัดได้ว่าเสียสติเช่นเดียวกับที่แม่ของทวนกำลังเป็นอยู่

ในเรื่อง ทวนต้องออกเดินทางจากบ้านระแหร่ร้อนไป กับแม่ ซึ่งเป็นหญิงเสียสติในสายตาคนทั่วไป แต่ตัวทวนเองไม่เคยรู้สึกว่าเป็นอย่างนั้น “ภาพใบหน้าของแม่...ทวนคิดว่าเป็นใบหน้าที่สวยงามเหมือนเจ้าหญิงหรือนางฟ้าในนิทานที่เด็กหญิงมักเล่าสู่กันฟังบ่อยๆ นั่นทีเดียว...” (หน้า 19) “หน้าตาของแม่สวยกว่าผู้หญิงทุกคนในหมู่บ้านนั้นไม่ว่าจะเป็นดารานางนักร้องหรือใครก็ตาม” (หน้า 22) แม่ของทวนจึงเป็นผู้หญิงที่ทวนคิดว่าสวย คิดว่าดีที่สุดในชีวิตของเขาที่มีแม่เพียงคนเดียว ไม่รู้ว่าใครเป็นพ่อ ทวนรักแม่มาก เมื่อแม่ทำสิ่งที่ไม่ควรทำในสายตาทวนและคนอื่นก็ทำให้ทวนเป็นทุกข์ ความทุกข์ที่เกิดกับทวนอย่างต่อเนื่องไม่ใช่การเดินทาง “ทวนรีบก้าวตาม รู้สึกเหนื่อยล้าปวดเมื่อยไปหมดทั้งขาและตะโพก เพราะไม่เคยเดินทางไกลๆ เช่นนี้มาก่อนเลย...” (หน้า 27) ความเหน็ดเหนื่อยจากการเดินทางไม่ได้ทำให้ทวนต้องมีความทุกข์หรืออึดอัดลึบสน เพราะเหน็ดเหนื่อยเมื่อได้นั่งพักก็หายเหนื่อย แต่การที่ต้องมาเห็นการกระทำของแม่ที่มีคำพูดแปลกๆ เลอะเลือน มีความคิดที่ทวนเห็นว่าไม่อยู่กับร่องกับรอยมากขึ้นกว่าเดิม เห็นการพูดโกหก ที่ทวนเห็นว่าน่าอายที่สุด ตลอดจนการกระทำที่ท่าแต่

ความเดือดร้อนแก่คนอื่น โดยเฉพาะกับคนโรคเรื้อนที่ทวนเห็นว่าพวกเขาเป็นคนดีมีน้ำใจต่อแม่และทวน พฤติกรรมเหล่านี้ของแม่เป็นสิ่งที่ทวนรับไม่ได้ ไม่ว่าจะคำพูดที่เลอะเลือน “หยุดไม่ได้นะ เดี่ยวคนอื่นเขาดูไฟตึกๆ ไปหมด” (หน้า 27) หรือเมื่อพูดกับตำรวจว่า “นี่..เห็นไหมมีโบผูกผมด้วย โบนี้สวยงาม..ถ้าไม่พอนะ เดี่ยวจะเอาโบในถุงขึ้นมาผูกอีก ผูกให้เยอะเลย ให้เต็มตัว..โบอันใหญ่ด้วย ถ้าผูกให้เต็มก็จะสวยงาม สวยกว่าไฟแว้มเสียอีก” (หน้า 39) อารมณ์ที่ดูจะรุนแรง “อารมณ์ของแม่เริ่มจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นก้าวร้าวไม่โหดเลวร้ายและรุนแรง ซึ่งเมื่อถึงตอนนั้นไม่ว่าเป็นใครมาจากไหนก็ต้องถูกแม่ด่าเจ็บๆ แสบๆ ด้วยถ้อยคำที่หยาบคาย...” (หน้า 64) การกระทำที่ทวนเห็นว่าน่าเกลียดน่าอายในสายตาของทวน “ทวนวิ่งกลับมาตามแม่...แลเห็นแม่อยู่ในเงามืดกำลังก้มดั่งชายกระโปรงขึ้นมาจากถึงเอว...” (หน้า 72) การพูดโกหกที่ไม่น่าจะทำ “ทวนชำเลืองมองแม่นิดหนึ่ง รู้สึกอึดอัดที่ได้ยินแม่พูดเช่นนั้น... ทวนไม่เข้าใจว่าทำไมแม่ต้องพูดปิดกับคนเหล่านั้นด้วย...” (หน้า 83) รวมไปถึงการกระทำต่างๆ ของแม่ที่ทวนเห็นว่า “เหตุเพราะแม่แท้ๆ ที่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน...น่าเสียดายที่ชีวิตแม่มีแต่เรื่องยุ่งๆ เสมอ ถ้าไม่ใช่แม่เป็นคนก่อเหตุ ก็ต้องมีคนอื่นทำให้เกิดเรื่องขึ้น บางครั้งเพียงคำพูดไม่อยู่กับร่องกับรอยของแม่ ก็ทำให้เกิดเรื่องใหญ่โต” (หน้า 104)

พฤติกรรมต่างๆ ของแม่ ทำให้ทวนเกิดความทุกข์ร้อน อับอาย เมื่อมาอยู่กับคนโรคเรื้อนที่สุสานรถไฟที่ทวนเห็นว่าน่า จะอยู่อย่างมีความสุขที่สุด แม่ก็กลับมาทำความเดือดร้อนให้เขา ไม่ว่าจะทำให้คนโรคเรื้อนเป็นห่วงต้องออกตามหา การพูดโกหก หรือการเอาเงินของคนโรคเรื้อนมาอีก “ความเศร้า ความทุกข์และความเจ็บปวดรวดร้าว พวกกันกรูประดังเข้ามาในหัวใจและสมองเล็กๆ ของทวนราวกับถูกผีร้ายกลุ่มรุมแย่งชิงฉีกทะเนื้อหนังดูดกินเลือด โชคร้ายที่ไม่มีพ่อนั้นพอจะเข้าใจได้...แต่ที่ต้องเผชิญกับเคราะห์กรรมที่แม่เป็นผู้ก่อนี้สิ ไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้ พันเลย” (หน้า 216)

ชีวิตทวนต้องเผชิญกับความทุกข์ซ้ำๆ ซากๆ ถ้าโถมเข้ามาเหมือนกับคลื่นสึนามิตัดฝั่งทำให้ตลิ่งพังได้ฉับไฉน สภาพจิตใจของทวนก็เช่นเดียวกันจิตใจที่ถูกกร่อนด้วยการกระทำของแม่ก็สุดที่จะทนทนต่อไป “เส้นเชือกแห่งความอดทนเส้นสุดท้ายในใจของทวนขาดผิง” (หน้า 341) “ไม่อยากจะอยู่แล้วโว้ย อยากตาย ตายไปให้พ้นๆ เลย” (หน้า 343) ความหมดสิ้นความอดทนเกิดจากการยอมรับไม่ได้ที่เพื่อนบ้านที่ชุมชนกล่าวถึงแม่ในทาง

* นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย) เขียนประกอบบทเรียนนิพนธ์วิทยานิพนธ์ วิชาจิตวิทยา 2537

ที่ไม่ดีและเมื่อแม่มากก็พูดพล่ามถึงสิ่งที่ใครๆ ต่างก็รู้ว่าไม่จริง "ทุกคนปล่อยให้แม่พูดพล่ามต่อไปถึงสิ่งที่ไม่เป็นความจริงอย่าง น่าสงสาร.. แม่ไม่เฉลียวใจสงสัยเลยว่าที่ทุกคนนั่งฟังนั้น พวกเขาต่างรู้เรื่องที่ชอบลึกลงในจิตใจอันไม่เป็นปกติหมดสิ้นแล้ว" (หน้า 340) แล้วจะไม่ให้ทวนอ้อมอวยและปาดร้าวได้อย่างไร

เมื่อความอดทนถึงขีดสิ้นสุด ทวนจึงตัดสินใจหนีไปจาก ชีวิตของแม่ "ทวนตัดสินใจเด็ดขาดแล้วว่า จะหนีจากไปจากชีวิต ของแม่ จากไปตลอดกาลโดยไม่ต้องรู้เห็นสิ่งหนึ่งสิ่งใด.." (หน้า 343) เมื่อหนีออกไปแล้ว ทวนเริ่มทวาดระแวงกับทุกสิ่งทุก อย่างแม้แต่ชายชราโรคเรื้อนที่ทวนเคยไว้ใจมากที่สุดแม้จะตัดสินใจหนีไปแล้ว ความรักความเป็นห่วงแม่กลับทำให้ทวนไม่ สามารถที่จะทำอะไรต่อไปได้ ความคิดความระแวงกลัวแม่จะ ถูกทำมีดมีร้าย ภาพหลอนต่างๆ ที่คิดไปว่าแม่กำลังถูกทำมีด มีร้าย ปรากฏขึ้น "ทวนลืมนึกคิดจะฆ่าตัวตายในตอนแรก นึกถึงอยู่แต่ว่า จะไปช่วยแม่.." (หน้า 349) เมื่อไม่อาจหนีไป จากแม่ได้ ความรักความห่วงหาแม่ จึงเต็มอยู่ในสมองของทวน และเมื่อถึงขีดสุดความทวาดระแวงที่รุมเร้าเข้ามาผลักดันให้ ทวนวิ่งเข้าหาโลกแห่งความฝันเช่นเดียวกับแม่ ในเมื่อความจริง ที่กำลังเป็นอยู่นั้นโหดร้าย การอยู่ในสภาพที่แม่เป็นอยู่จึงเป็น ทางออกที่ดีที่สุดของจิตใจที่ถูกบีบคั้น "ทวนกางแขนไปกับแม่ ขยับมือเขย่งเท้าไปคลมถนนทั่วทุกหนทุกแห่ง พลังส่งยิ้มให้ผู้ คนที่เฝ้ามองอย่างชื่นชมยินดี วันแล้ววันเล่า คืนแล้วคืนเล่า อย่างไม่รู้จักจบสิ้น" (หน้า 366) และแล้วทั้งทวนและแม่ก็ สามารถหลบหนีโลกของความจริงไปได้ ความจริงที่ทั้งสองต่าง เหน็ดเหนื่อยอย่างทนทุกข์

ตัวทวนเอง แม่ ตลอดจนคนโรคเรื้อน ต่างมีชีวิตอยู่ ด้วยเป้าหมายในชีวิตที่แตกต่างกันไป สิ่งที่เคยจุดประกายให้ ก้าวเดินต่อไปคือ ความฝัน ที่เป็นเสมือนไฟที่คอยส่องแสงให้ชีวิต ทวนมีชีวิตที่พอใจกับแสงสว่างจากตะเกียงกระป๋องที่ทวนเห็น ว่าเพียงพอแล้วสำหรับแม่และทวน ส่วนแม่นั้นไม่พอใจกับแสง ตะเกียงนี้ หรือแม้แต่แสงจากเทียนไขของหมอดู แม่มักเห็นว่า แสงที่มีค่าน้อยนิด ไม่เทียบกับแสงไฟจากดวงไฟที่ห้อยระย้าใต้ การตันรนไขว่คว้าเพื่อให้บรรลุตามความใฝ่ฝันของแม่ จึงเป็น การพยายามที่ดูจะยิ่งไกลไปทุกที แต่ดวงไฟในยามกลางวัน "ดวงไฟที่ห้อยระย้าตามสายไฟเหล่านั้นมิได้กะพริบหรือส่องแสง แม้แต่ดวงเดียวดูซึบๆ เศร้าๆ... ดวงไฟไร้แสงสว่างไม่สวยงาม เลย" (หน้า 24) กลางวันคือความจริงที่ทำลายความฝัน ทางเดิน ของชีวิตที่ทวนเลือกเดิน เปรียบได้เหมือนแสงจากตะเกียง ถึง แม้จะส่องแสงได้ไม่มากนัก แต่ก็สามารถนำทางได้ เช่นเดียวกับ ตะเกียงของหมอดูที่ส่องสว่างให้ถ่มทางเดินของแม่และทวน เช่นเดียวกับแสงเทียนไขที่สามารถนำทางได้ แต่แม่ของทวน ก็ไม่สนใจแสงสว่างเหล่านี้เลย ดวงไฟของแม่จึงเป็นดวงไฟที่ ไร้แสง ไม่อาจนำพาไปสู่ความสำเร็จได้ ตะเกียงของทวนใน

ที่สุดก็เป็นความฝันเหมือนกัน เมื่อเขาหลบหนีออกไปจากโลก แห่งความจริง

สำหรับคนโรคเรื้อน โดยเฉพาะชายชราหัวหน้าของคน โรคเรื้อนนั้นรู้ตัวดีว่าคนโรคเรื้อนถูกสังคมรังเกียจว่าทำประโยชน์ อันใดไม่ได้แล้ว การมาอยู่ร่วมกันที่สุสานรถไฟจึงเป็นการอยู่ อย่างมีจุดหมาย เพราะ "เราต้องการอิสระ อยากทำประโยชน์.." (หน้า 119) "มันน่าดีใจแค่ไหน ถ้าวันหนึ่งข้างหน้าได้รู้ข่าวว่า ลูกหลานของคนโรคเรื้อนได้เรียนหนังสือชั้นสูงแล้วจบออกมา เป็นคนใหญ่คนโต เด็กที่เราคอยส่งเสียมาแต่เล็กแต่น้อย" (หน้า 124) ในขณะที่พวกเขายังคิดฝันที่จะทำประโยชน์ต่อสังคม ทั้งที่สังคมทั่วไปเห็นว่าคนโรคเรื้อนเหมือนรถไฟที่ปลดระวาง ไม่สามารถที่จะทำประโยชน์อันใดได้อีกแล้ว การมาอยู่กันที่ สุสานรถไฟจึงแสดงให้เห็นว่า แม้รถไฟที่ถูกปลดระวางยังเป็น ประโยชน์ ให้เป็นที่อยู่พักพิงของคนได้ คนโรคเรื้อนก็เช่นกัน ที่พยายามทำประโยชน์แก่คนอื่น เป็นการชดเชยกับสิ่งที่ไม่เคย มี ไม่เคยเป็น การทำตนให้เป็นที่ยอมรับจากคนโรคเรื้อนทั้ง หลายของชายชราโรคเรื้อน นอกจากจะเพื่อทำตนให้เป็น ประโยชน์ต่อสังคมแล้ว ก็ยังชดเชยการยอมรับจากสังคม

พฤติกรรมของทวนและแม่ ดำเนินไปด้วยความขัดแย้ง ที่เป็นตัวกำหนดการกระทำทุกอย่าง ทั้งนี้ "งานประพันธ์ย่อม เสนอเรื่องผ่านโครงเรื่อง ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมของตัวละคร และความขัดแย้ง พฤติกรรมและความขัดแย้งนี้มีปฏิสัมพันธ์ กับลักษณะนิสัยตัวละคร" (ดวงมน จิตรจำนงค์, *คุณค่าและ ลักษณะเด่นของวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น* (พ.ศ. 2535-2539), วิทยาลัยปริญาอักษรศาสตร์ดุสิตบัณฑิตยสถาน, 2534, หน้า 346) เนื่องจากเรื่องราว ทั้งหมดเล่าผ่านความคิดของทวน เราจึงเห็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของทวนอย่างชัดเจน ความขัดแย้งที่นำพาเขา ไปสู่การหลบหนีความเป็นจริง ความขัดแย้งที่ดูเหมือนเขิน ขนวนที่สะสมกันเข้รฮวันระเบิดในที่สุด ความขัดแย้งเหล่านี้ ทั้งหมดเป็นองค์ประกอบจากตัวแม่ของทวนทั้งสิ้น "...ทวนพยายามหลับ ดา เพื่อจะลืมนภาพแม่บนเวที แต่ในโค้งมืดของความมืดลึกลับยิ่ง ปรากฏเด่นชัด... แม่อาจจะกำลังทำอะไรที่บ้าๆ บอๆ เกินกว่า จะเขาได้" (หน้า 228) "...ความทวาดระแวงสงสัยแทรกเข้าใน ความคิดเงี้ยวๆ ทวนเริ่มไม่แน่ใจว่า การที่ชายชราพยายาม ช่วยเหลือแม่นั้น เขามีความประสงค์สิ่งใดอยู่ในใจกันแน่และ ความคิดฝ่ายต่ำก็ตอบว่า 'เขาหวังจะเอาแม่ไปทำเมียนะ ลี...ทวนพยายามสลัดความคิดเหล่านั้นทิ้งไป เหลือบมองชาย ชราเพื่อระลึกถึงความดีของเขา' (หน้า 231-232) ความขัดแย้ง เมื่อเกิดมาก ๆ เขานำไปสู่ความทวาดระแวงซึ่งเข้าแทนที่ความ ไว้วางใจแม้แต่คนที่ทวนเคยมองว่าดีที่สุดในชีวิต ชายชราโรคเรื้อน ก็กลับเป็นคนที่ทวนทวาดระแวงที่สุดคนที่

ส่วนแม่ของทวน ความขัดแย้งของแม่ทำให้เกิดพฤติกรรม

ที่ทำให้ทวนต้องทุกข์ทรมาน ตั้งแต่ขัดแย้งกับพ่อแม่ในเรื่องการประกวดนางงามและการอยู่ในชุมชนแต่มีพฤติกรรมขัดแย้งกับคนทั่วไป “คนเหล่านี้คงไม่ต่างไปจากเพื่อนบ้านในชุมชน ที่มักพูดตำหนิแม่ด้วยถ้อยคำรุนแรงและหยาบคาย ทั้งๆ ที่แม่ไม่ได้ทำผิดอะไร เพียงแต่ความคิดไม่ตรงกับพวกเขาเท่านั้น อย่างเช่นเมื่อมีคนเอาของไปแจก ถ้าแม่ไม่ยอมรับ คนเหล่านั้นก็จะด่าว่าอย่างเสียๆ หายๆ ทว่าก็เป็นคางคกขึ้นนอบบ้าง เป็นผู้ตีดินแดงบ้าง..” (หน้า 107) และไม่ใช่เฉพาะความขัดแย้งกับคนอื่นเท่านั้น แม้แต่ตัวทวนเอง หากแสดงความคิดใดที่จะทำให้แม่เลิกอยากเป็นคนโต่งโต้ง แม่ก็แสดงอาการเกรี้ยวกราดใส่ทวน “ไอ้เด็กบ้า ไปให้พ้นนะ... อย่าคิดว่าแกเป็นลูกฉันแล้วจะทำอะไรก็ได้นะ แกเป็นเด็กไม่รู้จักคิด...จะไปไหนก็ไปให้พ้นๆ อย่ามาขัดอนาคตของฉัน...” (หน้า 235) ทั้งหมดนี้กำหนดพฤติกรรมของแม่ให้ทำทุกอย่าง อย่างเพื่อให้ตนเองเป็นไปตามที่ตนเองหวังไว้โดยไม่แยแสความรู้สึกของผู้ใดแม้ลูกที่รักตน

การดำเนินเรื่องของ *ปีกความฝัน* ที่ให้เหตุการณ์ทั้งหลายปรากฏผ่านความคิด ความรู้สึกของทวน จึงทำให้เราได้รับรู้สภาพของจิตใจคนว่า คนเรานั้นก่อนที่จะเกิดความผิดปกติทางจิต ย่อมมีสาเหตุที่เกิดขึ้นและทำให้ทนต่อสภาพเหตุการณ์ร้ายๆ เหล่านี้ไม่ได้ การแปรสภาพทางจิตจึงเกิดขึ้น *ปีกความฝัน* จึงเป็นนวนิยายที่สอดคล้องเหมาะสมกับสังคมปัจจุบันที่ดูจะหาความสงบเยือกเย็นยากลงทุกที คนที่จิตใจเข้มแข็งเท่านั้นที่อยู่ต่อสู้อุปสรรคความจริง ดังคำของชายชราโรคเรื้อนว่า “เราจะจับจองอะไรก็ได้ อยากเป็นอะไรหลายๆ อย่าง แต่ต้องเผื่อใจไว้ ถ้าเราไม่ได้ตั้งใจต้องการ ก็อย่าเสียใจจนเกินไป” (หน้า 125) หากทุกคนรู้จักเผื่อใจที่จะรับกับความผิดหวังและความโหดร้ายในชีวิต ก็จะสามารถยืนหยัดในสังคมนี้ได้อย่างมีความสุขและเผื่อแผ่แก่ผู้อื่นได้ สภาพความวิกลทางจิตเช่นแม่และทวนคงไม่เกิดขึ้นให้สะท้อใจเช่นนี้

นวนิยายเรื่องนี้ของนิพนพานฯให้ความเข้าใจอันลึกซึ้งต่อผู้ขาด ในเวลาเดียวกันก็ให้พลังใจแก่ผู้อับจนที่จะรู้จักใช้แสงแห่งความฝันให้นำทางชีวิต โดยไม่ต้องหลีกหนีความจริง

